

De heer drs. M. Rutte
Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Den Haag, 6 maart 2006

Betreft: Advies pilots Associate-degreeprogramma's (eerste ronde)

Geachte heer Rutte,

U heeft ons, mede namens de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, gevraagd zitting te nemen in de Commissie Associate degree (Ad) en u te adviseren over de aanvragen van hogescholen voor pilots met Associate-degreeprogramma's. Met veel plezier voldoen we aan dat verzoek. De introductie van Associate-degreeprogramma's biedt belangrijke kansen voor upgrading van met name het midden- en kleinbedrijf. Voor mbo'ers en werkenden kan het een aantrekkelijke leerweg zijn.

Hierna ontvangt u ons advies over de aanvragen voor pilots startend in het studiejaar 2006-2007. Daaraan voorafgaand schetsen wij u de werkwijze die de commissie heeft gehanteerd. Tevens doen wij u enige suggesties voor de inrichting van de tweede ronde pilots (startend in 2007-2008) en, meer in het bijzonder, voor het beoordelingskader voor die ronde. Daarbij maken wij gebruik van onze ervaringen met de eerste ronde beoordeling.

De Commissie Associate degree is als volgt samengesteld. Voorzitter is de heer J.W.A. van Dijk. Daarnaast bestaat de commissie uit de heren W.A. Houtkoop en G.N. van Wijk.

Werkwijze

U heeft de commissie voor de eerste ronde Ad-pilots een beoordelingskader meegegeven. Dit beoordelingskader d.d. 31 december 2005 (bijlage bij PLW/2005/104399) heeft als uitgangspunt gediend voor de beoordeling van de aanvragen.

De commissie heeft 38 aanvragen voor pilots startend in 2006-2007 ter beoordeling voorgelegd gekregen. Dit waren de aanvragen die uw projectdirectie Leren & Werken (PLW) op of vóór de uiterste indieningsdatum van 3 februari jl. ontving. In twee bijeenkomsten heeft de commissie zich over de aanvragen gebogen. Daarbij werd allereerst besloten dat de aanvragen die niet voldeden aan voorwaarde A. uit het beoordelingskader - een positief advies van de NVAO over het Ad-programma – niet nader door de commissie beoordeeld zouden worden. Met u is de commissie van mening dat de kwaliteit van de Ad-programma's die als pilot worden aangewezen, onomstreden moet zijn. Van de 38 tijdig bij PLW ingediende aanvragen beschikten er 17 over een negatief advies van de NVAO en waren er 10 door de NVAO als niet-ontvankelijk beoordeeld. Advies aan u is om deze in totaal 27 aanvragen, af te wijzen.

Voor de commissie resteerden op basis van de voorwaarde 'positief advies NVAO' 11 aanvragen ter beoordeling. De commissie heeft geconstateerd dat geen van deze aanvragen

een Ad-programma betreft binnen een lerarenopleiding die opleidt voor (een) beroep(en) waarvoor op grond van de Wet beroepen in het onderwijs bekwaamheidseisen zijn vastgesteld. Daarmee bleek in al deze aanvragen voldaan aan voorwaarde B. van het beoordelingskader.

In twee van de elf gevallen achtte de commissie de meegestuurde verklaring omtrent de kosteloze levering van gegevens voor de monitoring en evaluatie van de pilots (voorwaarde C.), onvoldoende duidelijk. Besloten werd in deze gevallen de hogeschool te vragen de verklaring te verduidelijken.

Na de beoordeling op voorwaarde B. en C. zijn de elf aanvragen met een positief NVAO-advies beoordeeld op de criteria D. – kans op instroom van doelgroepen – en E. – betekenisvolle betrokkenheid van één of meerdere BVE-instellingen. Van vier van de elf aanvragen kon in de eerste bijeenkomst van de commissie worden besloten dat deze voldeden aan de genoemde twee criteria. In de overige zeven gevallen is door de commissie nadere informatie gevraagd aan de hogeschool die de betreffende aanvraag had ingediend. Daarbij ging het in vier gevallen om informatie die de commissie noodzakelijk achtte om zich een oordeel te kunnen vormen over het al dan niet voldoen aan de criteria D. en E. In de drie overige gevallen bestond er vertrouwen bij de commissie dat de aanvraag voldeed aan de criteria D. en E., maar ontbraken één of meerdere bewijsstukken die dat ook konden aantonen. Als voorbeeld hiervoor kan dienen een aanvraag waarin wordt beschreven waaruit de samenwerking met een ROC bestaat, maar geen verklaring van het ROC is meegestuurd. Een bevestiging van het ROC dat de beschreven afspraken inderdaad gemaakt zijn, ontbreekt dan. Overigens heeft de commissie uitdrukkelijk gekeken of de samenwerking met BVE-instellingen een samenwerking betrof bij de invulling van *het Associate-degreeprogramma*. De commissie heeft in die gevallen dat samenwerking wél kon worden aangetoond bij de invulling van de hbo-bachelor, maar niet bij de invulling van het Ad-programma, aan de hogeschool gevraagd aan te tonen dat de samenwerkingsrelatie ook de Ad betreft.

In de tweede bijeenkomst heeft de commissie allereerst de resultaten van de informatieronde besproken. Daarbij werd geconstateerd dat de aanvragen waarvoor nog bewijsstukken moesten worden aangeleverd, maar waarin al wel vertrouwen bestond, nu voorzien waren van de noodzakelijke bewijsstukken. Ook de hogescholen die gevraagd waren hun verklaring over de monitoring en evaluatie te verduidelijken, hadden dat naar tevredenheid van de commissie gedaan. Daarbij werd wel geconstateerd dat één hogeschool dit mondeling had gedaan. Afgesproken werd deze hogeschool alsnog te vragen de mondelinge toelichting ook schriftelijk te bevestigen. Dat is inmiddels gebeurd.

Over de vier gevallen waarover de commissie zich in de eerste bijeenkomst nog geen oordeel kon vormen op het punt van al dan niet voldoen aan de criteria D. en E., is door de commissie langer gesproken. Besloten is uiteindelijk om deze alle vier van een positief advies te voorzien op basis van de extra aangeleverde informatie.

De commissie constateert dat de door hogescholen aangeleverde gegevens niet altijd de robuustheid hebben die de commissie graag zou zien. Bij de beoordeling van de aanvragen voor pilots startend in studiejaar 2007-2008 (de tweede ronde pilots) zal de commissie de aanvragen hierop scherper beoordelen. De commissie adviseert u in dat licht in het beoordelingskader voor die ronde de criteria D. en E. nader aan te scherpen. U zou duidelijk moeten aangeven welk type harde gegevens u verwacht te ontvangen van de hogescholen.

Na de beoordeling op de criteria D. en E. heeft de commissie de 11 aanvragen geconfronteerd met de uitgangspunten F. tot en met K. uit het beoordelingskader. Daarbij kon de commissie

allereerst vaststellen dat een nadere selectie op basis van het gestelde maximum van 30 pilots in de eerste ronde pilots (uitgangspunt I.), niet nodig was.

Ten aanzien van de spreiding over de onderwijssectoren, constateert de commissie dat van een redelijke spreiding sprake is. Gelet op de behoeftes van de arbeidsmarkt, zijn de sectoren Zorg en Techniek echter ondervetegenwoordigd. De commissie pleit er dan ook voor dat u de werkgevers- en brancheorganisaties in de betreffende sectoren van de arbeidsmarkt expliciet oproept om ten behoeve van de tweede ronde pilots hun behoeftes aan Ad-opgeleiden te formuleren en de dialoog aan te gaan met hogescholen over de inrichting van Ad-programma's.

De commissie is verheugd over het feit dat tot de 11 aanvragen ook een aanvraag behoort uit de agrarische sector en dat er twee aanvragen van aangewezen hogescholen bij zijn. De commissie interpreteert het uitgangspunt van een redelijke spreiding over de onderwijsinstellingen (uitgangspunt H.) op een zodanige manier dat ook een spreiding over aangewezen en bekostigde instellingen moet zijn gerealiseerd. De 11 aanvragen zijn ingediend door 11 verschillende hogescholen. Ook in die zin is er sprake van een goede spreiding over de onderwijsinstellingen. De commissie constateert wel dat bepaalde regio's relatief sterk vertegenwoordigd zijn in deze lijst van 11. Uit andere regio's komen juist relatief weinig aanvragen (Randstad, Zuid-Nederland). Op zichzelf vindt de commissie dit voor deze eerste ronde niet problematisch. Bij de beoordeling van de aanvragen voor de tweede ronde pilots zal de commissie wel meewegen, in het geval van vergelijkbare programma's met een vergelijkbare doelgroep, of deze Ad-programma's dicht bij elkaar gevestigd zijn. Dit geldt zeker indien de instroomverwachting in deze aanvragen niet sterk onderbouwd is.

In uw beoordelingskader geeft u – als uitgangspunt J - aan dat “indien meerdere hogescholen een voorstel indienen voor een qua inhoud vergelijkbaar kort programma en deze voorstellen aansluiten bij de [in artikel 3] genoemde voorwaarden, criteria en uitgangspunten, [...] minimaal twee hogescholen voor het aanbieden van het betreffende type kort programma in aanmerking komen.” Uit uw brief aan de Tweede Kamer van 20 juni 2005 maakt de commissie op dat u hiervoor kiest uit onderzoeksmatige overwegingen. In de betreffende brief geeft u aan daarvoor te kiezen om “de [toen nog] experimenten goed met elkaar te kunnen vergelijken.” Wij delen uw opvatting dat bij een eventuele keuze tussen goede voorstellen mee moet spelen welke pilots naar verwachting de meeste leereffecten opleveren. De commissie is echter van mening dat een redelijke spreiding van de pilots over bijvoorbeeld arbeidsmarktsectoren en beoogde doelgroepen belangrijkere resultaten oplevert dan een keuze voor twee qua inhoud vergelijkbare opleidingen.

Gelet op het aantal van 11 goede aanvragen, heeft de commissie uitgangspunt J overigens niet hoeven meewegen in haar uiteindelijke beoordeling. Datzelfde geldt voor de hiervoor nog niet genoemde uitgangspunten F. (betreffende de speciale positie van Ad-programma's binnen hbo-bacheloropleidingen met een bèta- of technisch profiel) en K. (bij meerdere qua inhoud vergelijkbare programma's wordt doorslaggevend gewicht toegekend aan de mate waarin wordt voldaan aan de criteria uit het beoordelingskader).

Advies

Op basis van het voorgaande, adviseert de commissie u om alle 11 aanvragen met een positief NVAO-advies te honoreren. Advies is daarnaast om de overige 27 aan de commissie voorgelegde aanvragen af te wijzen.

In de bijlage bij deze brief treft u het totaaloverzicht aan van de door de commissie beoordeelde aanvragen inclusief het advies van de commissie over die aanvragen.

Inrichting tweede ronde pilots

De commissie heeft met enige aarzeling alle 11 aanvragen van een positief advies voorzien. In de tweede ronde wil de commissie met name hogere eisen stellen aan de kwaliteit van de onderbouwing van de verwachte instroom in de Ad-programma's. Te weinig zagen wij als onderbouwing bijvoorbeeld de resultaten van een onderzoek onder zittende hbo- of mbo-studenten, een regionale arbeidsmarktanalyse of concrete scholingsafspraken met werkgevers. Soms werd als onderbouwing van de verwachte instroom in het aangevraagde Ad-programma de aantrekkelijkheid van Ad-programma's in zijn algemeenheid gepresenteerd. De onderbouwing moet altijd betrekking hebben op het specifieke Ad-programma dat ter beoordeling voorligt.

De commissie pleit ervoor dat de hogescholen bij hun tweede-ronde-aanvragen per doelgroep van het programma een solide onderbouwing geven van de instroomverwachting. Om te kunnen beoordelen of deze instroomverwachting reëel is, zal de commissie in een aantal gevallen ook over door de hogeschool aan te leveren arbeidsmarktinformatie moeten beschikken. Mogelijk ten overvloede wil de commissie hierbij opmerken dat zij uiteraard niet in de bevoegdheid van de NVAO in deze wil treden. De NVAO toetst de *arbeidsmarktrelevantie* van de Associate-degreeprogramma's. De commissie zal de gevraagde arbeidsmarktinformatie louter gebruiken ten behoeve van de eigen oordeelsvorming over de *instroomverwachting*.

De commissie adviseert u de beredeneerde onderbouwing van de verwachte instroom als belangrijkste criterium in het beoordelingskader te kiezen. Voor de commissie betekent dit dat aanvragen voor Ad-programma's die zich nadrukkelijk richten op andere doelgroepen dan vanuit het mbo doorstromende studenten – we denken hierbij met name aan programma's gericht op werkenden -, niet per se BVE-instellingen hoeven te betrekken bij de invulling van het Ad-programma. Voor programma's die wél of ook op de mbo-doelgroep gericht zijn, geldt dit uiteraard wel. De commissie gaat er overigens bij het maken van deze opmerking wel vanuit dat de NVAO ook in de tweede ronde toetst of de eindkwalificaties van de Ad-programma's deel uitmaken van de eindkwalificaties van de hbo-bachelor en beantwoorden aan de Dublin descriptoren voor de Short Cycle. Tevens moet de NVAO blijven bewaken dat de functies en/of beroepen waarvoor Ad-programma's opleiden andere functies/beroepen zijn dan die horen bij de mbo-4opleidingen.

Een volgend punt van zorg dat we u willen meegeven is de bestuurlijke inbedding van de Associate-degreeprogramma's in de hogescholen. De commissie is van mening dat een lid van het College van Bestuur of de Centrale directie van een hogeschool het aanspreekpunt voor aanvragen voor Ad-pilots moet zijn. Die moet, anders gezegd, de centrale contactpersoon zijn voor de commissie en haar secretariaat.

Advies aan u is om in het beoordelingskader voor de tweede ronde de hogescholen uitdrukkelijk mee te geven aan welke onderwerpen in de aanvraag aandacht moet worden besteed. De aanvragen kunnen 'puntiger' geformuleerd worden dan ze in deze ronde waren. De commissie merkt hierbij op dat de kerninformatie in de eerste paar bladzijden te vinden moet zijn en dat eventuele bijlagen slechts ter illustratie zouden moeten dienen. De commissie doet deze aanbeveling mede in het licht van de beheersing van administratieve lasten.

Op basis van de eerste ronde beoordeling, ziet de commissie geen reden om nadere beperkingen op te leggen aan de tweede ronde, door bijvoorbeeld die ronde toe te spitsen op bepaalde sectoren. Het is nu nog niet aan te geven van welke pilots het meeste geleerd kan worden. Ook de spreiding van de 11 voorstellen geeft geen aanleiding om de tweede ronde te beperken. Wél bepleit de commissie dat u, met het oog op vergroting van het aantal aanvragen in de sectoren Techniek en Zorg, de werkgevers- en brancheorganisaties actief aanspreekt op het formuleren van hun vraag naar Ad-opgeleiden en het voeren van het gesprek met de hogescholen daarover.

De commissie heeft met interesse geconstateerd dat in enkele aanvragen de problematiek van de bedrijfsopvolging als relevante argumentatie voor de Ad wordt gezien. De commissie deelt de opvatting van de betreffende hogescholen dat voor deze problematiek, en breder, voor het bevorderen van ondernemerschap, de introductie van Associate-degreeprogramma's een belangrijke ontwikkeling kan zijn. De introductie van deze programma's biedt daarnaast kansen om groepen die traditioneel niet voor het hoger onderwijs kiezen, daarvoor te interesseren. In de monitoring van de pilots zou dit aspect een plek moeten krijgen.

Wij hopen dat u met dit advies een voldoende basis heeft om te besluiten over de eerste ronde en dat het tevens handvatten biedt voor de inrichting van de tweede ronde.

Met vriendelijke groet.

De Commissie Associate degree,
namens deze,

J.W.A. van Dijk
Voorzitter